

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

Reactienota
Voornemen en voorstel voor Participatie (VenP)
Waterstofnetwerk Drenthe Overijssel

4-10-2023

Inleiding

Van vrijdag 16 juni 2023 tot en met donderdag 27 juli 2023 heeft het Voornemen en voorstel voor Participatie 'Waterstofnetwerk Drenthe Overijssel' ter inzage gelegen. Iedereen kon hier op reageren door het indienen van een reactie. Doel van het ophalen van deze reacties is om de omgevingspartijen vanaf het begin een plek in het project en in de afwegingen te geven. In totaal zijn er 18 reacties binnengekomen. Het ministerie van EZK en HNS bedanken de indieners voor de geleverde input en het meedenken in dit project. Ter inzage leggen van het voornemen en voorstel voor participatie is een stap die is toegevoegd aan de bestaande procedure (Rijkscoördinatieregeling - RCR) om geïnteresseerden en belanghebbenden al bij de start van het project te betrekken. Daarbij wordt vooruitgelopen op de nieuwe Omgevingswet die in 2024 in werking treedt. Deze terinzagelegging is geen formele stap in de procedure. Er wordt daarom ook niet gesproken over zienswijzen, maar over reacties. Tijdens de terinzagelegging organiseerde EZK 2 inloopbijeenkomsten:

- Dinsdag 27 juni 2023 van 19.00 uur tot 21.00 uur in dorps huis D'Aole Turfstee (Oosterwijk WZ 55, 7885 TN Oranjedorp)
- Woensdag 28 juni 2023 van 19.00 uur tot 21.00 uur in wijkcentrum Krakeel (Grote Beer 20, 7904 LW Hoogeveen)

Tijdens deze bijeenkomsten vertelden de initiatiefnemers van HNS en het ministerie van EZK meer over het voornemen, het voorstel voor participatie en de procedure. Uiteraard kon tijdens deze bijeenkomst vragen gesteld worden. De twee bijeenkomsten werden in totaal bijgewoond door circa 96 bezoekers.

Daarnaast organiseerde EZK een webinar. Op maandag 26 juni 2023 van 19.00 uur tot 20.00 uur is deze uitgezonden. U kunt deze terug kijken via:
<https://youtu.be/4ViHLpsu39Y>

Hoe vind ik mijn ingediende reactie terug?

Hieronder vindt u de reactienota. Hierin vindt u onze antwoorden op de hoofdpunten uit de ingediende reacties en wordt aangegeven of en hoe dit terugkomt in de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau of het participatieplan. Iedereen die voor het einde van de terinzagelegging een reactie heeft ingediend, heeft een brief ontvangen waarin het registratienummer staat. Aan de hand van dit nummer kan de reactie en het antwoord daarop in deze reactienota worden gevonden.

Beantwoording vragen die geen betrekking hebben op Waterstofnetwerk Drenthe Overijssel

In de beantwoording van de reacties is in deze notitie de keuze gemaakt om ook in te gaan op vragen over waterstof in het algemeen en het beleid over waterstof. Deze keuze is gemaakt om een duidelijker beeld te creëren over waterstof en de motivaties achter het realiseren van het waterstofnetwerk

Drenthe Overijssel. Dat deze vragen hier zijn beantwoord, betekent niet dat dezelfde keuze bij andere projecten of in het vervolg van dit project ook wordt gemaakt.

Gebruikte afkortingen in de tabel:

Concept-NRD: Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau

MER: Milieueffectrapport

VenP: Voornemen en voorstel voor Participatie

VKA: Voorkeursalternatief

EZK: Economische Zaken en Klimaat

HNS: Hynetwork Services

Overzicht reacties:

Volgnummer	Reactienummer	Particulier /organisatie
1	202301477	Particulier
2	202301486	Particulier
3	202301559	Particulier
4	202301620	Particulier
5	202301638	Particulier
6	202301674	Particulier
7	202301676	Particulier

8	202301692	Particulier
9	202301703	Particulier
10	202301712	Particulier
11	202301714	Particulier
12	202301715	Particulier
13	202301962	Particulier
14	202302494	Adviesbureau
15	202302510	Particulier
16	202302526	Adviesbureau
17	202302527	Particulier
18	202302528	TenneT

Nummer	Nummer	Onderdeel	reactie/antwoord
1	202301477		
1a		Reactie	<p>Indiener geeft aan voorstander te zijn van aanleg van een waterstofnetwerk voor zowel de industrie als voor particulieren. Wel heeft indiener vragen over de veiligheid:</p> <p>a. bij de productie van waterstof: Hoe zit het met explosiegevaar?</p> <p>b. voldoet de huidige gasinfra nog wel in relatie tot de druk?</p> <p>c. hoe zit het met explosiegevaar van de huidige gasinfra?</p>
1a		Antwoord	<p>a. Het project Waterstofnetwerk Drenthe Overijssel gaat niet over de productie van waterstof, maar over de realisatie van een leidingnetwerk voor het transport ervan. De productie van waterstof zal plaatsvinden op bedrijfsperven van marktpartijen en de omvang van de installaties voor elektrolyse is afhankelijk van de capaciteit ervan. Dat geldt ook voor de externe veiligheidscontouren van dergelijke installaties. Bij de planologische inpassing en milieuvergunning van/voor deze installaties worden de externe veiligheidscontouren inzichtelijk gemaakt.</p> <p>Er wordt veel aandacht besteed aan het onderwerp veiligheid bij de ontwikkeling van het landelijke waterstofnetwerk. Zowel vanuit de overheid als door Hynetwork Services. De Rijksoverheid heeft onlangs bijvoorbeeld richtsnoeren voor veiligheid gepubliceerd. Met deze richtsnoeren geven wij aan wat wordt beschouwd als een veilig en verantwoorde manier van het omgaan met waterstof. Het richtsnoer is terug te vinden op: https://www.rvo.nl/onderwerpen/richtsnoeren-waterstof.</p> <p>De leidingen moeten voldoen aan de richtlijnen en normen voor buisleidingen en veiligheid. Deze staan onder andere in het Besluit externe veiligheid buisleidingen en in zogeheten NEN-normen. Tenslotte wordt in het milieueffectrapport (MER) dat voor het project Waterstofnetwerk Drenthe Overijssel wordt opgesteld ingegaan op de project specifieke effecten op het gebied van externe veiligheid. Zie ook: https://iplo.nl/regelgeving/regels-voor-activiteiten/veiligheidsvoorschriften-buisleiding-gevaarlijke/</p> <p>b. Bestaande aardgastransportleidingen worden periodiek van binnenuit gecontroleerd met behulp van speciale apparatuur ("intelligent pigs"). Hierdoor wordt de veiligheid van leidingen</p>

			<p>gewaarborgd. Voordat bestaande gasleidingen worden ingezet voor het transport van waterstof, worden deze uitgebreid inwendig gereinigd en geïnspecteerd. Pas als het resultaat hiervan positief is, kan de leiding worden ingezet voor transport van waterstof.</p> <p>c. Zie voorgaand antwoord. Initiatiefnemer HNS heeft ervaring met het hergebruik van aardgasleidingen. In Zeeland is al een voormalige aardgasleiding geschikt gemaakt voor transport van waterstof. Deze leiding is sinds eind 2018 in gebruik. Het rapport HyWay 27 biedt meer informatie over wat er nodig is om aardgasleidingen in te zetten voor waterstoftransport. Na realisatie van de infrastructuur voor transport van waterstof wordt deze regelmatig gecontroleerd, waarbij mogelijke lekkages worden opgespoord. HNS beschikt over een uitgebreid programma om de integriteit van haar leidingen te beheersen. Dit programma bevat verschillende barrières die gezamenlijk voorkomen dat er beschadiging van leidingen of lekkages optreden. Hierbij valt te denken aan bescherming tegen grondroeractiviteiten (o.a. middels helikopter vluchten), corrosie, wortelgroei etc. Daarnaast worden de buisleidingen periodiek van binnenuit geïnspecteerd met behulp van speciale apparatuur.</p>
1b		Reactie	<p>Indiener vraagt om in de verkenning te kijken naar de ontwikkeling van een waterstofnetwerk voor particulieren in afstemming met regionale netbeheerders.</p>
		Antwoord	<p>Het waterstofnetwerk Drenthe Overijssel maakt onderdeel uit van het te ontwikkelen landelijke hogedruk waterstofnetwerk. Dit is een ondergronds netwerk van buisleidingen dat de verschillende industrieclusters in Nederland met elkaar verbindt. De clusters Noord-Nederland, Noordzeekanaalgebied, Rotterdam-Moerdijk, Zeeland-West-Brabant en Chemelot, maar ook andere Nederlandse industrie (cluster 6) en industrie in Duitsland en België zullen op dit netwerk worden aangesloten.</p> <p>Met het landelijke waterstofnetwerk willen we in eerste instantie de industrie gaan voorzien van duurzame waterstof, omdat hier processen niet te elektrificeren zijn en omdat waterstof al in veel (chemische) processen wordt gebruikt. Met deze strategie richten wij ons direct op de verduurzaming van de grote uitstoters van CO₂ (ca. 25% van het totaal in Nederland). Voorlopig worden woonhuizen voorlopig nog niet aangesloten op waterstof. Er zijn diverse pilots en demonstratieprojecten gestart om te onderzoeken of en hoe waterstof toegepast kan worden in huishoudens. Of huishoudens uiteindelijk aangesloten kunnen worden zal pas na 2030 duidelijker worden. Zie ook: https://nationaalwaterstofprogramma.nl/over+ons/routekaart+waterstof/default.aspx</p>

			Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het uitwerken van verduurzamingsplannen voor woongebieden. Zij stellen hiervoor zogenoemde wijkuitvoeringsplannen op, waarin wordt aangegeven op welke wijze woongebieden worden verduurzaamd. Het is vervolgens de taak van regionale netbeheerders om dit te realiseren.
2	202301486		
2a		Reactie	<p>Indiener is voorstander van het waterstofproject, maar heeft zorgen over mogelijke schade aan eigendom als gevolg van de aanleg. Indiener zou graag zien dat vroegtijdig wordt gesproken met perceeleigenaren die mogelijk te maken krijgen met een nieuw aan te leggen leiding. Aan de orde moeten dan komen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aanlegmethode - Schadebeperkend werken - Indien schade optreedt, hoe te herstellen
		Antwoord	<p>In de op te stellen milieueffectrapportage (MER) onderzoeken wij de milieueffecten van de waterstoftransportleiding op de omgeving. De uitkomst van deze onderzoeken nemen wij mee in het ontwerp van het leidingtracé en de toe te passen uitvoeringsmethode. Wij streven ernaar om eventuele overlast zo veel mogelijk te voorkomen.</p> <p>Daarnaast inventariseren wij welke negatieve effecten zich in het verleden hebben voorgedaan, zodat wij met deze kennis de leiding nóg zorgvuldiger kunnen aanleggen.</p> <p>Zodra het voorkeurstracé is vastgesteld, maakt HNS afspraken met de grondeigenaar/gebruiker over gebruik en eventuele schade, zoals bepaald in de Algemene Voorwaarden Leidingen. Als er schade ontstaat door leiding aanleg dan wordt dat vergoed.</p>
3	202301559		
3a		Reactie	Indiener vraagt of het mogelijk is om bestaande gasleidingen te gebruiken voor de aanvoer van waterstof naar particulieren. Dit in plaats van aardgas.
		Antwoord	Zie het antwoord op vraag 1a.
3b		Reactie	Indiener zou graag zien dat in de verkenning de mogelijkheden rond aansluiten op het waterstofnetwerk worden onderzocht

		Antwoord	Zie het antwoord op vraag 1b. Eventuele mogelijkheden voor aansluiting worden bepaald door de gemeente in samenwerking met de regionale netbeheerder.
3c		Reactie	Indiener wil graag info over de wijze waarop men bij het project betrokken kan worden.
		Antwoord	Hoe we de omgeving precies bij dit project betrokken wordt uitgelegd in het participatieplan. Dit plan komt beschikbaar via de website van RVO en wordt tijdens de duur van het project aangepast waar nodig. Zo worden inloopbijeenkomsten georganiseerd wanneer er documenten ter inzage liggen. Daarnaast is op de volgende websites meer informatie te vinden over het waterstofnetwerk Drenthe Overijssel: <ul style="list-style-type: none"> - Waterstofnetwerk Drenthe Overijssel (rvo.nl) - Hynetwork Services">Waterstofnetwerk Drenthe Overijssel > Hynetwork Services
4	202301620		
4a		Reactie	Indiener is niet overtuigd van de nut en noodzaak van het voornemen. Tevens zet indiener vraagtekens bij de kosten en veiligheid van het project.
		Antwoord	De nut en noodzaak van het (landelijk) waterstofnetwerk is opgenomen in het 'Voornemen en voorstel voor participatie' (V&P). Voor vragen over veiligheid, zie het antwoord op vraag 1a.
4b		Reactie	Indiener doet suggesties over de opslag van waterstof.
			De opslag van waterstof maakt geen onderdeel uit van het Waterstofnetwerk Drenthe Overijssel. Voor meer informatie kunt u kijken op: www.rvo.nl/zuidwending of https://www.energiebufferzuidwending.nl/projecten/ontwikkelen-caverne-voor-waterstofopslag
5	202301638		
5a		Reactie	Indiener vraagt zich af of de transportleiding voldoende capaciteit heeft om ook particulieren van waterstof te voorzien voor CV en warm water. Indiener zou graag zien dat waterstof ook beschikbaar komt voor particulieren en ontvangt hierover graag meer informatie.
		Antwoord	Zie het antwoord op vraag 1b.
6	202301674		
6a		Reactie	Indiener zou graag zien dat er in de verkenning ingegaan wordt op: <ol style="list-style-type: none"> a. Lokale productie van waterstof (in plaats van transport)

			<ul style="list-style-type: none"> b. Veiligheid als uitgangpunt voor aan te leggen route. Daarvoor routes/locaties met hoog risicoprofiel vermijden om schade aan de leiding te voorkomen. c. Goede risicoanalyse voor nabij het tracé gelegen woningen d. Vroegtijdig betrekken van bewoners bij het tracé (nieuwe leiding) zodat bewoners weten waar de leiding komt te liggen. e. Afspraken over volledige schadeloosheid
		Antwoord	<ul style="list-style-type: none"> a. Het waterstofnetwerk Drenthe Overijssel maakt onderdeel uit van het te ontwikkelen landelijke hogedruk waterstofnetwerk. Hiermee willen we in eerste instantie de vijf grote industrieclusters gaan voorzien van duurzame waterstof omdat hier processen niet te elektrificeren zijn en omdat waterstof al in veel (chemische) processen wordt gebruikt. Lokale productie geeft onvoldoende volume om de beoogde verduurzaming van de grote uitstoters van CO2 (ca. 25% van het totaal in Nederland) te behalen. b. Zie het antwoord op vraag 1a. c. Zie het antwoord op vraag 1a. d. Zie het antwoord op vraag 2a. e. Zie het antwoord op vraag 2a.
6b		Reactie	Indiener vindt inspraak voor bewoners in nabije omgeving van nieuwe leiding van belang.
		Antwoord	Wij begrijpen goed dat deze informatie voor omwonenden en grondeigenaren/ gebruikers belangrijk is. Elke stap in de procedure levert steeds meer details op over het uiteindelijke leidingtracé. In de volgende inloopbijeenkomsten informeren wij u over de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau. Daarbij krijgt u informatie over de onderzoeksopzet van het milieueffectrapport en welke milieueffecten wij gaan onderzoeken. Zodra er meer duidelijkheid ontstaat over het voorkeursalternatief nemen medewerkers van de afdeling Grondzaken van HNS hierover contact op met de betrokken grondeigenaren en gebruikers.
7	202301676		
7a		Reactie	Indiener spreekt op grond van eigen ervaring twijfel uit over voldoende kennis bij de betrokken gemeenten om vergunningen te kunnen verlenen.

		Antwoord	Wij betreuen het dat u een dergelijke ervaring hebt. Gemeenten zijn er vrij in om advies in te winnen bij andere gemeenten of bijvoorbeeld een Omgevingsdienst. In het geval van gebrek aan personele capaciteit kan er een beroep worden gedaan op een regeling. Gemeenten waar dit speelt kunnen hiervoor contact opnemen met EZK.
8	202301692		
8a		Reactie	Indiener geeft aan geschokt te zijn door het initiatief voor het waterstofnetwerk. Indiener verwijst naar het energieverbruik van electrolyzers. Indiener is niet overtuigd van de nut en noodzaak van het project.
		Antwoord	Waterstof kan op verschillende manieren gemaakt worden. Grofweg bestaan er twee methodes: uit aardgas (Steam Methane Reforming) en op basis van elektriciteit (elektrolyse). Grootschalige productie van waterstof middels elektrolyse kost inderdaad veel elektriciteit. De inzet is om daarvoor groene stroom te gebruiken (wind en/of zon). Daar wordt hard aan gewerkt in andere energieprojecten. Het rendement van de waterstofketen (productie-transport-gebruik) is in grote mate afhankelijk van de inzet van de waterstof. Wordt deze bijvoorbeeld ingezet om grijze waterstof te vervangen in de industrie of wordt deze ingezet als vervanging van aardgas voor warmtevoorziening. De nut en noodzaak van het project vindt u in het Voornemen en voorstel voor Participatie.
9	202301703		
9a		Reactie	Indiener pleit ervoor om voor de tracés voor nieuw aan te leggen leidingen aan te sluiten bij de SVB stroken. De tracés zo ver mogelijk weg van dorpen/steden vanuit het oogpunt van veiligheid. De SVB als uitgangspunt voor de tracé alternatieven.
		Antwoord	In het Voornemen en voorstel voor Participatie voor dit project beschrijven wij de uitgangspunten voor het verkennen van tracés voor de waterstofleidingen. Eerste uitgangspunt is dat we zoveel mogelijk gebruik willen maken van bestaande leidingen. Als deze niet beschikbaar zijn, dan zullen we een nieuwe leiding moeten aanleggen. In dat geval willen we zoveel mogelijk aansluiting zoeken bij SVB-stroken. Deze zijn specifiek bedoeld voor buisleidingen voor het vervoer van gevaarlijke stoffen van nationaal belang. Mocht deze strook niet aanwezig zijn, dan proberen wij zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande (ondergrondse) infrastructuur. Daarnaast houden wij bij de tracékeuze voor de waterstofleiding rekening met toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen wanneer deze zijn vastgelegd ruimtelijk beleid.

9b		Reactie	Indiener zou graag zien dat tijdens inloopbijeenkomst een laptop met kaartmateriaal e.d. aanwezig is om in te kunnen zoemen op specifieke locaties.
		Antwoord	Bedankt voor uw suggestie. Wij nemen dit mee voor de organisatie van de volgende inloopbijeenkomsten. Op de website van Hynetwork Services zijn kaarten te vinden die voor het Waterstofnetwerk Drenthe Overijssel laten zien waar de beoogde leidingen liggen/komen te liggen. Zie hiervoor: https://www.hynetwork.nl/drenthe-overijssel onder de knop Publicaties.
10	202301712		
		Reactie	Indiener doet een suggestie voor het ontlasten van het elektriciteitsnet door overproductie van stroom om te zetten in waterstof en het waterstof te transporteren via de aan te leggen waterstofinfrastructuur.
		Antwoord	Het project Waterstofnetwerk Drenthe Overijssel heeft als doel de realisatie van een leidingnetwerk voor het transport van waterstof. Het ontlasten van het elektriciteitsnetwerk door omzetting van stroom naar waterstof is een goede suggestie, maar is een taak van de regionale netbeheerder in samenspraak met de gemeente.
11	202301714		
11a		Reactie	Indiener vraagt aandacht voor de effecten van ontwatering op zijn percelen bij de uitwerking van de mogelijke tracés.
		Antwoord	Zie het antwoord op vraag 6b. De uitvoeringsmethode voor de aanleg van de leiding wordt vroegtijdig met de grondeigenaren/gebruikers besproken. Hier komt het ontwerp 'ontwatering' ook aan de orde.
11b		Reactie	Indiener wil vroegtijdig worden geïnformeerd en worden betrokken bij het project.
		Antwoord	Zie het antwoord op vraag 6b.
12	202301715		
12a			Indiener mist: a. Een duidelijke kaart, het is onduidelijk waar eventuele overlast zal zijn.

			b. Een schaderegeling voor de uitvoering van werkzaamheden op percelen van betreffende eigenaren
		Antwoord	Zie het antwoord op vraag 6b en 9b.
12 b		Reactie	Indiener wijst op maatschappelijk verantwoord ondernemen en doet suggesties aan initiatiefnemer voor realisatie van lokale voorzieningen die de omgeving ten goede komen.
		Antwoord	Gezien het publieke belang dat met de werkzaamheden is gemoeid, vindt de wetgever het belangrijk dat onafhankelijk en kritisch wordt beoordeeld welke van de gemaakte investeringen nodig zijn en welke niet en of deze tegen zo laag mogelijke kosten worden uitgevoerd. Deze toetsing wordt door de ACM uitgevoerd. Dit betekent dat investeringen in andere voorzieningen, die geen directe relatie hebben met de realisatie van de waterstoftransportleiding, als niet passend worden beoordeeld. Wel probeert HNS bij de realisatie van de werkzaamheden rekening te houden met andere projecten, door “werk met werk te maken” om zo de overlast voor de omgeving zoveel mogelijk te beperken.
12c		Reactie	Indiener doet voorstel voor bondiger ‘Voornemen en voorstel voor participatie’ die door indiener als ‘zwaar’ wordt aangemerkt. Tevens ziet indiener graag dat informatiebijeenkomsten ook in de betrokken dorpen plaatsvinden.
		Antwoord	Het Voornemen en voorstel voor Participatie bevat een samenvatting op 1 A4. Deze kunt u vinden op https://www.rvo.nl/sites/default/files/2023-06/Voornemen-en-voorstel-voor-participatie-Waterstofnetwerk-Drenthe-Overijssel.pdf In de volgende fase bij de publicatie van de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (concept-NRD) maken wij een publieksvriendelijke digitale versie. Hierin wordt een samenvatting van het document op een meer eenvoudige wijze weergegeven. Bedankt voor uw suggestie voor de locatie van de informatieavonden. Wij nemen dit mee bij de organisatie van de volgende informatieavonden (publicatie concept-NRD).
13	202301962		
13a		Reactie	Indiener zou graag zien dat invulling wordt gegeven aan participatie door aansluitingen op het waterstofnetwerk voor particulieren mogelijk te maken en/of door zonne-energie beschikbaar te stellen aan particulieren. Daarmee kan hinder voor de omgeving worden gecompenseerd.

		Antwoord	Zie het antwoord op vraag 1b en 12b
13b		Reactie	Indiener mist het commerciële aspect van het initiatief voor de aanleg van het waterstofnetwerk. In het 'Voornemen en voorstel voor Participatie' wordt transparantie en openheid gesuggereerd echter het commerciële aspect wordt niet genoemd bij de integrale afweging voor het waterstofnetwerk.
		Antwoord	HNS ontwikkelt landelijk een open en onafhankelijk waterstoftransportsysteem. Dit betekent dat invoeders en afnemers van waterstof kunnen aansluiten op dit leidingnetwerk. Net als bij aardgas stelt de toezichthouder ACM maximale transporttarieven vast. Daarnaast heeft de ACM in de Leidraad netwerkbedrijven en alternatieve energiedrager verdere (rand)voorwaarden gesteld aan de rol van de netbeheerder (zoals HNS) wanneer het gaat om de markt van bijvoorbeeld waterstof. Voor verdere informatie over de ministeriële afwegingen voor het waterstofnetwerk verwijzen wij u graag naar de Kamerbrieven. Deze kunt u vinden in Bijlage 1 – Publicaties in het Voornemen en voorstel voor Participatie https://www.rvo.nl/sites/default/files/2023-06/Voornemen-en-voorstel-voor-participatie-Waterstofnetwerk-Drenthe-Overijssel.pdf
14	202302494		
14a		Reactie	Indiener beschrijft een ontwerp van een energiesysteem voor een bedrijfsverzamelgebouw, wat grotendeels zelfvoorzienend is. Wel wordt in de wintermaanden gebruik gemaakt van waterstof in containers om energietekorten te overbruggen. Een aansluiting op het waterstofnetwerk is niet nodig. Indiener wil graag weten wie de benodigde vergunningen voor dit initiatief moet verlenen en hoelang de procedure duurt.
		Antwoord	Om te achterhalen of voor het beschreven energiesysteem vergunningen noodzakelijk zijn, adviseren wij u contact op te nemen met uw gemeente. Zij kunnen ook informatie geven over de proceduretermijnen die hiervoor gelden.
14b		Reactie	Indiener zou graag een pilotproject willen starten met een opdrachtgever, om de haalbaarheid van het energiesysteem te kunnen bewijzen.
		Antwoord	HNS ontwikkelt landelijk een open en onafhankelijk waterstoftransportsysteem. Dit betekent dat invoeders en afnemers van waterstof kunnen aansluiten op dit leidingnetwerk. Het waterstofnetwerk Drenthe Overijssel maakt hier onderdeel vanuit. Voor lokale energiesystemen, zoals door u beschreven, is

			HNS niet de juiste organisatie. Een samenwerking met de gemeente of de lokale netbeheerder ligt eerder voor de hand.
14c		Reactie	Indiener wil graag informatie over beschikbare subsidies voor dergelijke concepten.
		Antwoord	Voor mogelijke subsidies kunt u contact opnemen met Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Meer informatie kunt u vinden op de website www.rvo.nl .
15	202302510		
15a		Reactie	Indiener is voorstander van de toepassing van waterstof voor particulier gebruik bijvoorbeeld als alternatief voor warmtepompen.
		Antwoord	We weten nog niet precies of waterstof uiteindelijk voldoende beschikbaar en betaalbaar wordt om ook huishoudens aan te sluiten. Verduurzaming voor huishoudens wordt vooral gerealiseerd via elektrificatie. Er zijn wel diverse pilots en demonstratieprojecten gestart om te onderzoeken of en hoe waterstof toegepast kan worden in huishoudens. Of huishoudens uiteindelijk aangesloten kunnen worden zal pas na 2030 duidelijker worden. Zie ook: https://nationaalwaterstofprogramma.nl/over+ons/routekaart+waterstof/default.aspx Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het uitwerken van verduurzamingsplannen voor woongebieden. Zij stellen hiervoor zogenoemde wijkuitvoeringsplannen op, waarin wordt aangegeven op welke wijze woongebieden worden verduurzaamd. Het is vervolgens de taak van regionale netbeheerders om dit te realiseren.
15b		Reactie	Indiener wil graag op de hoogte gehouden worden van de ontwikkelingen rond het waterstofnetwerk.
		Antwoord	In de procedure van het Waterstofnetwerk Drenthe Overijssel informeren en betrekken we de belanghebbenden en geïnteresseerden bij alle belangrijke stappen. Daarbij bieden we iedereen de mogelijkheid om te reageren. Deze reacties nemen we serieus mee in de daaropvolgende stappen en beantwoorden we deze. Daarnaast onderneemt initiatiefnemer HNS verschillende initiatieven om de regio te betrekken en te informeren, waaronder het versturen van een periodieke nieuwsbrief, het organiseren van werksessies en het openstellen van een projectpagina waarop aandachtspunten kunnen worden aangegeven. U kunt zich opgeven voor de nieuwsbrief via de website van HNS https://www.hynetwork.nl/drenthe-overijssel (onderaan de pagina).

16	202302526		
16a		Reactie	<p>Indiener is zowel omwonende als adviseur voor omwonenden en heeft specifiek vragen over de nieuw aan te leggen leidingen rond het GZI-terrein Emmen. Het betreft vragen over:</p> <ol style="list-style-type: none"> Veiligheid rondom de leidingen, afsluiters en opslaglocaties van de waterstof. De invloed van de activiteiten op de fysieke leefomgeving van de activiteiten zowel tijdens aanleg als in de gebruiksfase. Het onderwerp externe veiligheid in relatie tot de fysieke leefomgeving Wat zijn de toekomstige ontwikkelingen rond het GZI-terrein en wat betekent dit voor bedrijven en omwonenden. Indiener vraagt zich af of het project voor het waterstofnetwerk een rol speelt in de opslag van over geproduceerde stroom. Dit wordt door indiener als kans gezien. Welke vergunningen zijn er nodig en hoe ziet de procedure eruit onder de Omgevingswet.
		Antwoord	<ol style="list-style-type: none"> Zie het antwoord op vraag 1a Zie het antwoord op vraag 1a en 2a Zie het antwoord op vraag 1a Het project voorziet in de aanleg van een waterstoftransportleiding onder andere naar het GZI-terrein in Emmen. Voor informatie over de ontwikkelingen rondom het GZI-terrein en de betekenis hiervan voor bedrijven en omwonenden verwijzen wij u naar de gemeente Emmen. Het waterstofnetwerk Drenthe Overijssel maakt onderdeel uit van het te ontwikkelen landelijke hogedruk waterstofnetwerk. Hiermee willen we in eerste instantie de vijf grote industrieclusters gaan voorzien van duurzame waterstof, omdat waterstof hier al in (chemische) processen wordt gebruikt en omdat bepaalde productieprocessen niet kunnen worden geëlektrificeerd. Met deze strategie richten wij ons direct op de verduurzaming van de grote uitstoters van CO₂ (ca. 25% van het totaal in Nederland). Op dit moment wordt in diverse industrieclusters op kleine schaal waterstof gemaakt ten behoeve van lokale bedrijven. Dit is vooralsnog veelal geen groene waterstof. Daarnaast is de geproduceerde hoeveelheid waterstof ontoereikend voor de grote hoeveelheid waterstof die nodig is voor de energietransitie. Daarvoor moet voldoende

			<p>grootschalige opwek- en importcapaciteit worden gerealiseerd die vervolgens door het landelijk transportnet met de industrieclusters en de ondergrondse opslag van waterstof moet worden verbonden. De opslag van waterstof maakt geen onderdeel uit van dit project. Voor meer informatie hierover verwijzen wij u graag naar www.rvo.nl/zuidwending en https://www.energiebufferzuidwending.nl/projecten/ontwikkelen-caverne-voor-waterstofopslag.</p> <p>f. Vergunningen en procedure: voor meer informatie over de vergunningen en te volgen procedure verwijzen wij u graag naar het Voornemen en voorstel voor Participatie, hoofdstuk 5 van het Voornemen en hoofdstuk 4 van het voorstel voor Participatie.</p>
16b		Reactie	Indiener wil graag tijdig informatie ontvangen.
		Antwoord	Zie het antwoord op vraag 15b.
17	202302527		
17a		Reactie	<p>Indiener heeft als suggestie het waterstofnetwerk aan te leggen in onbewoond gebied. Daarnaast heeft indiener verschillende vragen ten aanzien van veiligheid, ligging en impact op de directe leefomgeving;</p> <ol style="list-style-type: none"> Hoe zit het met veiligheid en risico's welke onderzoeken zijn er gedaan Wat gebeurt er als een lek ontstaat Kunnen er aardbevingen of andere effecten ontstaan door waterstofleiding Waar komt de leiding precies te liggen Welke hinder mogen omwonenden verwachten bij de aanleg van de leiding Wordt ons uitzicht anders
		Antwoord	<p>Voor het bepalen van de route van de waterstoftransportleiding hanteren wij de volgende afwegingscriteria: Zoveel als mogelijk hergebruiken van bestaande leidingen. Wanneer deze ontbreken dan gaan wij voor een nieuwe transportleiding uit van aanleg in een zogenaamde SVB-strook (Structuurvisie Buisleidingen). Deze strook is specifiek bedoeld voor buisleidingen voor het vervoer van gevaarlijke stoffen van nationaal belang. Mocht deze strook niet aanwezig zijn, dan proberen wij zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande (ondergrondse) infrastructuur. Daarnaast houden wij bij de tracékeuze voor de waterstofleiding rekening met toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen wanneer deze zijn vastgelegd ruimtelijk beleid.</p> <ol style="list-style-type: none"> Zie het antwoord bij vraag 1a

			<p>b. De leidingen worden op verschillende manieren beschermd tegen lekkage. Dit is gewaarborgd via de bepalingen van het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb). De inspectie Leefomgeving en Transport ziet toe op de juiste naleving van het Bevb. HNS beschikt over een uitgebreid programma om de integriteit van haar leidingen te beheersen. Dit programma bevat verschillende barrières die gezamenlijk voorkomen dat er lekkages optreden. Hierbij valt te denken aan bescherming tegen grondroeractiviteiten, corrosie en wortelgroei etc. Daarnaast worden de buisleidingen periodiek geïnspecteerd met speciale apparatuur ('intelligent pigs') en helikoptervluchten. Als er een significante lekkage wordt geconstateerd dan kan het betreffende deel van het netwerk worden afgesloten. Het waterstoftransportnetwerk wordt hiertoe op diverse locaties voorzien van afsluiterschema's. Hierdoor wordt het netwerk, net als het aardgasnetwerk, opgedeeld in secties. De hoofdafsluiters zullen van afstand worden bediend. Dit betekent dat deze binnen een minuut door de controlekamer van Gasunie kunnen worden gesloten. Daarnaast heeft HNS/Gasunie een calamiteitenorganisatie die snel kan ingrijpen en tot reparatie kan overgaan.</p> <p>c. Het transport van waterstof veroorzaakt net als het transport van aardgas geen aardbevingen. De effecten van het voornemen op het gebied en de inwoners worden met een milieueffectrapportage (MER) en integrale effecten analyse (IEA) onderzocht. Hierbij worden de effecten van het voornemen op relevante milieuthema's onderzocht, maar ook de aspecten kosten, techniek, omgeving en toekomstvastheid worden beschreven.</p> <p>d. Zie het antwoord op vraag 6b en 9b.</p> <p>e. De aanleg van het waterstofnetwerk kan voor overlast zorgen. Op een aantal plaatsen moeten we nieuwe leidingen leggen of onderdelen vervangen. Deze bouwwerkzaamheden zijn tijdelijk en we proberen de overlast tot een minimum te beperken. Dat doen we bijvoorbeeld door de werkzaamheden tijdig met de omgeving af te stemmen. De details hiervan zijn op dit moment nog niet bekend.</p> <p>f. De leiding wordt ondergronds aangelegd en hier is na afloop van de werkzaamheden weinig tot niks meer van te zien. Er zijn nieuwe afsluiterlocaties voorzien in onder andere Elim, Ommen en Vlieghuis. Hier worden bovengrondse aanpassingen gedaan. Daarnaast realiseren wij een Hydrogen Delivery Station (HDS) op het GETEC-terrein in Emmen. Dit heeft bovengrondse</p>
--	--	--	---

			wijzigingen tot gevolg. Voor al onze werkzaamheden vraagt initiatiefnemer HNS de vergunningen aan om deze werkzaamheden te mogen realiseren.
17b		Reactie	Indiener merkt op dat de brief te algemeen is. Het is onduidelijk of het project de buurt raakt. Indiener wenst meer persoonlijkere communicatie.
		Antwoord	Wij zijn het met u eens dat communicatie naar de omgeving zorgvuldig moet gebeuren. Vanuit het ministerie hebben we rondom de tracéalternatieven een zone aangewezen waarin de brieven verstuurd moeten worden. Het kan zijn dat uw burens net buiten deze zone vallen. De inloopbijeenkomsten zijn openbaar. Dus bij interesse kunnen uw burens hier naartoe. De data van de volgende inloopbijeenkomsten worden bekend gemaakt op www.rvo.nl/waterstofnetwerk-do en ook gepubliceerd in lokale media. Op deze website kunt u ook informatie vinden over de voortgang van de procedure van het project. Op de website van de initiatiefnemer HNS staat informatie over het project: www.hynetwork.nl/drenthe-overijssel . U kunt zich hier ook inschrijven voor onze nieuwsbrief. Officiële inspraakmomenten worden altijd bekend gemaakt in de regionale kranten en bijvoorbeeld in de Staatscourant.
18	202302528		
18a		Reactie	Indiener vraagt aandacht voor bestaande en toekomstige hoogspanningsverbindingen en stations die in eigendom en beheer zijn van het bedrijf en gelegen zijn binnen het projectgebied. In dit kader heeft indiener de volgende opmerkingen: <ul style="list-style-type: none"> a. Indiener verzoekt om bij de onderbouwing van de effecten en risico's in de verdere uitwerking van de plannen de genoemde uitgangspunten aangaande warmtestraling, overdruk en de effecten van risicobronnen op het hoogspanningsnet mee te nemen. b. Indiener verzoekt om NEN 3654 onderzoek onderdeel te laten uitmaken van de uitwerking van de plannen. c. Indiener stelt zich op het standpunt dat vanuit het oogpunt van kwetsbaarheid van het hoogspanningsnet het niet gewenst is om vitale infrastructuren naast elkaar aan te leggen.
		Antwoord	<ul style="list-style-type: none"> a. De exacte ligging van het waterstofnetwerk wordt nog verder onderzocht. In de op te stellen milieueffectrapportage onderzoeken wij alle milieueffecten van de waterstoftransportleiding op de omgeving. De uitkomst van deze onderzoeken nemen wij mee in het ontwerp van het leidingtracé en de toe te passen uitvoeringsmethode. Daarnaast zal in de detail engineeringfase

			<p>aandacht worden besteed aan de door u aangehaalde onderwerpen. Wij stemmen het ontwerp zorgvuldig af met de betrokken netbeheerders.</p> <p>b. Het door de indiener aangegeven onderzoek maakt onderdeel uit de onderzoeken die HNS dient uit te voeren bij haar leidingontwerp en zal met de betrokken netbeheerders worden afgestemd.</p> <p>c. De exacte ligging van de leiding wordt nog verder onderzocht. Wij nemen uw standpunt mee in ons onderzoek.</p>
18b		Reactie	Het bedrijf blijft graag in gesprek met EZK en initiatiefnemer en verneemt dan ook graag reactie naar aanleiding van de ingebrachte zienswijze.
		Antwoord	De NRD is de onderzoeksagenda voor het MER. Wij blijven graag in gesprek met indiener om ervoor te zorgen dat hierin de voor indiener relevante zaken staan.